

Færeyínga saga

Fyrsta útgávan hjá Rafn

20. apríl 1832 var ivaleyst ein serligur dagur í lívinum hjá amtsskrivar-
anum Jens Davidsen (1803-1878), tí henda dagin váttaði hann móttökuna
av góðum 100 eintökum av Færeyínga saga, sum Carl Christian Rafn
(1795-1864) hevði sent honum við skonnartini Hector Capt. St. C. Lindwed
úr Keypmannahavn (Jacobsen 1932:19). Komið var loksins á mál við
áralangum arbeiði.

28. januar 1825 var felag stovnað í Danmark, hvørs endamál var
at geva út fornorrønar bókmentir og at varpa ljós á tað, ið kundi
metast at hava týdning fyri søgu Norðurlanda. Felagið nevndist „Det
kongelige Nordiske Oldskriftselskab“; á føroyskum nevnt „Oldskrift-
felagið“. Undangongumenn í felagnum vóru málgranskarin,
Rasmus K. Rask (1787-1832), ið var fyrsti formaður, og C. C. Rafn,
forngranskari, ið var felagsskrivari. Stovnanin av felagnum og tess
virksemi kom í kjalarvørrinum av upplýsingartíðini og var í samsvar
við romantiska tíðarrákið, ið m. a. var kveikt av kendu orðingini hjá
týska heimspekinginum, Herder (1744-1803), um tjóðina sum eind við
serstökum máli og serstakari mentan, og sum tessvegna sá fólksliga
skaldskapin av mannamunni, søguna og móðurmáluni sum virðismiklar
dýrgripir. Í Danmark var N: S: F Grundtvig ein av stóru kveikjarunum.

Í formælinum í Færeyínga saga, ið Rafn nevnr Til Læseren, greiðir
hann frá, at hann í sambandi við arbeiðið av útgávuni Fornmanna
Søgur 1-5 Bind, var komin fram á fleiri forvitnislig brot um føroysk
viðurskifti, ið vóru flættað inn í søgurnar í m.a. Flateyrbók (1387-1395)
um norsku kongarnar, Ólav Trygvason (Ólafs saga Tryggvasonar) og
Ólav Haraldsson (Ólafs saga Helga). Rafn savnaði brotini, og fram vaks
ein samanhangandi søgueind við fornsøgu eyðkennum og í klassiskum
málbúna. Tað fekk hann at staðfesta, at brotini vóru skrivað av eftir einum
upprunahandriti, ið ikki var til longur, og metti hann ikki, at mong brot
restaðu í. Peter E. Müller (1776-1834), ið var serkønur innan norrønan
skaldskap, gjørdi eina kritiska meting av handritinum og kom til at kalla
somu niðurstøðu, at talan var um eina „ektaða“ søgu eyðkend av serliga
skaldsliga søgustílinum, og at søgan var søgd á góðum máli.

Í formælinum greiðir Rafn nágreiniliga frá arbeiðnum við handritinum til Færeyínga saga, hvussu hann hevur borið saman brot úr ymsum handritum, grundar og lýsir øll síni val og allar ivasurningar á øllum økjum, roynir (við m. ø. støði í máli og samlestri) at tíðarfesta uppruna-handritið (til áleið 12. árhundrað) og roynir at tíðarfesta hendingarnar, ið fara fram. Eyðsýnt er, at Rafn hevur lagt dent á, at til ber at eftirkanna arbeiðið hansara vísindaliga.

Rafn týddi sjálvur Færeyínga saga til danskt og legði dent á, at týðingin var neyv og lá tætt at upprunatekstinum. Í brævaskifti ímillum Rafn og Jens Davidsen sæst, at Rafn longu í 1825 er komin í samband við amtsskrivarán (Jacobsen 1932:2). Hetta var í sambandi við útbreiðslu av fornskaldskapi, sum Oldskriftfelagið gav út. Rafn ynskir Davidsen at vera umboðsmann fyrri felagið, og væl gongur at fáa fólk at skriva seg fyrri útgávarnar. Umframt Davidsen hevði Rafn eisini javnan samband við Schrøter prest, ið sendi honum kvæðauppskriftir ætlaðar til útgávu. Rafn heitti inniliga á vinir sínar at varðveita søguligi minnini í Føroyum. Í brævið, dagfest 04. apríl 1827, spyr Rafn Davidsen, hvat hann heldur um at fáa Schrøter prest at týða Færeyínga saga til føroyskt. Sjálvur helt Rafn, ið var væl stuðlaður av Rasmusi Rask, at tað vildi gleða føroyingar, tá ið teir kundu lesa fornsøguna á egnum máli (Jacobsen 1932:4). Schrøter tók fegin av tilboðum.

Stórt arbeiði var lagt í føroysku týðingina (bæði av Schrøter og Davidsen), og nógvir málsligir ivasurningar vóru at taka støðu til bæði viðvíkjandi stavseting, mállæru, dialekt og prentbókstavum. Málkøni Rasmus Rask las at enda rættlestur av handritinum. Tað var ikki bara sum at siga tað at skriva og prenta føroyskt í eini tíð við vánaligum sambandi sjóvegis og uttan ein skriftmálsnorm (Jacob Grimm arbeiðdi við síni slóðbrótandi mállæru, men enn var hon bara ávegis) og uttan føroyskar prentbókstavir, men eftir tógvi stríð var komið á mál við útgávu í 1832.

Amtsskrivarin fekk eina skreytútgávu upp í hondina henda dagin í 1832, eina útgávu, ið kom at geva føroyingum virðismikla vitan um fornu tíðina, men sum eisini gav teimum innlit í ein serligan skaldskap. Hesin skaldskapur hevur við tíðini eins og ein áarløkur runnið inn í annan føroyskan skaldskap, bæði munnbornan og skrivligan, og rennur framhaldandi.

Heimildarskrá

Færeyínga Saga eller Færøboernes Historie i den islandske Grundtext med færøisk og dansk Oversættelse. Útg. Carl Christian Rafn. 1832. Tórshavn. Offsetprent. Emil Thomsen (1972).

Jacobsen, M. A. 1932. „Rafns Føroyingasøga“. *Varðin 12. bind.* Ritstj. Chr. Matras. Tórshavn. Forlagið Varðin, 1-22.